

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 420/2026 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen kasvatuksen ja koulutuksen rahoituksesta

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Inka Hopsun/vihr näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 420/2026 vp:

Onko valtiovarainministeriö sitoutunut voimassa olevaan koulutuspoliittiseen selontekoon koulutuksen rahoituksen turvaamisen osalta, miten valtiovarainministeriö arvioi ikäluokkien pienenemiseen liittyvää kehitystä tulevan vuosikymmenen osalta, ja onko hallituksella käytössään tarvittava tieto siitä, kohdentuvatko julkisen talouden eurot opetukseen käytössä oleviin resursseihin?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Suomessa syntyi vuonna 2025 noin 46 000 lasta eli noin viidennes vähemmän kuin vuonna 2010. Syntyvyyden laskun myötä perusopetuksen oppilasmäärä on kääntymässä voimakkaaseen laskuun. Väestönmuutos vaikuttaa perusopetuksen järjestämisen edellytyksiin erityisesti pienissä, väestöään menettävissä, kunnissa. Tilastokeskuksen väestötilaston ja väestöennusteen mukaan perusopetusikäisten 7–15-vuotiaiden ikäluokka pienenee vuosina 2023–2040 noin 95 000 oppilaalla (17 %) Manner-Suomen alueella. Osassa maakunnista ikäluokka vähenee jopa noin 40 prosentilla.

Perusopetuksen järjestäminen kuuluu kuntien lakisääteisiin tehtäviin. Vastuu perusopetuksen rahoituksesta jakautuu opetuksen järjestäjän ja valtion kesken. Valtio osallistuu rahoitukseen valtionosuusjärjestelmän kautta. Esi- ja perusopetuksen valtionosuusjärjestelmä muodostuu valtiovarainministeriön hallinnoimasta peruspalvelujen valtionosuudesta ja esi- ja perusopetuksen kotikuntakorvauksista sekä opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnoimasta opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuudesta. Rahoitusjärjestelmä kattaa myös yksityiset koulutuksen järjestäjät ja kuntayhtymät. Rahoitusta ohjaavat keskeiset säädökset ovat kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annettu laki, valtioneuvoston asetus kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta ja opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettu laki.

Valtiovarainministeriön hallinnoima kuntien peruspalvelujen valtionosuusrahoitus perustuu kunnan ikäluokkien asukasmääriin ja ikäluokkien asukasta kohti määrättyihin perushintoihin sekä kunnan olosuhteisiin perustuviin lisäyksiin ja lisäosiin. Rahoitus on laskennallista ja yleiskatteellista rahoitusta, jonka kohdentamisesta peruspalveluihinsa kunnat voivat päättää itse. Paikallisesta päätöksenteosta, olosuhteista ja resursseista riippuen kunnan omat koulutuspanokset voivat kuitenkin poiketa laskennallisesta osuudesta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö rahoittaa valtionosuusrahoituksella sellaisia palveluja, jotka eivät kuulu peruspalvelujen valtionosuuden piiriin. Esimerkiksi perusopetukseen valmistavan opetuksen ja joustavan perusopetuksen rahoitus määräytyy oppilasmäärän ja oppilaskohtaisen yksikköhinnan perusteella. Valtionosuusrahoitus maksetaan täysimääräisenä oppilas- tai muun suoritemäärän perusteella. Tästä säädetään opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa.

Opetuksen keskimääräiset oppilaskohtaiset kustannukset ovat viime vuosina kasvaneet kaikissa kunnissa, mutta eniten väestöään menettävissä kunnissa. Lapsi-ikäluokkien pientyminen ei kuitenkaan automaattisesti tarkoita kustannusten alenemista, vaan yksikkökustannukset voivat kasvaa. Vaikka oppilasmäärä vähenee, vaatii opetuksen järjestäminen edelleen soveltuvat tilat ja kelpoiset opettajat. Esimerkiksi yläkoulujen aineenopetus tulee toteuttaa samassa laajuudessa, vaikka oppilasmäärä vähenee. Samalla väestön keskittyminen ja maahanmuuton lisääntyminen kasvattaa investointitarpeita suurimmissa kaupungeissa.

Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen vuosien 1997–2021 opetuskustannusten kehityksestä laatiman arvioinnin mukaan vertailukelpoiset opetuskustannukset kasvoivat vuoteen 2009 saakka, jonka jälkeen ne ovat käytännössä jääneet sille tasolle. Samalla rahoitustarve on kuitenkin lisääntynyt muun muassa oppimisen tuen kasvun myötä. Karvin arvioinnin mukaan talouden näkökulmasta yhteiskunta ja kunnat ovat säästäneet merkittävästi vuosien 2010–2021 välillä jättämällä rahoitustarpeiden täysimääräisen kompensoinnin huomiomatta. Oppilaiden osaamisen kehittymisen näkökulmasta tilanne näyttäytyy kuitenkin eri valossa. Oppilaat ovat keskimäärin saaneet aiempaa edullisempaa, mutta myös kuntien taloustilanteen mukaan eriytyvää koulutuspalvelua. Arviointitulosten perusteella suositettiin erityisesti opetukseen suuntautuvien koulutusinvestointien lisäämistä, jotta saavuttaisimme keskeiset vertailumaat. (Metsämuuronen 2024.)

Valtioneuvosto antoi eduskunnalle koulutuspoliittisen selonteon vuonna 2021. Selonteossa luotiin tilannekuvaa ja linjattiin koulutuksen ja tutkimuksen kehittämistä. Selonteossa todettiin, että koulutuksen maksuttomuuden, laadun, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden sekä saavutettavuuden turvaaminen edellyttävät merkittävää julkista panostusta koulutukseen ja tutkimukseen myös tulevana vuosina. Selonteossa esitettiin, että 2020-luvulla osa koulutuksen rahoitustarpeesta kateetaan kohdentamalla ikäluokkien pienenemisestä johtuvia valtion rahoitusosuudesta säästyviä määrärahoja selonteon tavoitteiden mukaisen varhaiskasvatukseen sekä esi- ja perusopetuksen lainsäädännön ja rahoituksen kokonaisuudistuksen toimeenpanoon julkisen talouden tilanne huo-

mioiden. Tällä parannetaan varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen laatua ja tasa-arvoa. Selonteossa esitettiin rahoituksen osalta lisäksi muun muassa myönteisen erityiskohtelun rahoituksen vakiinnuttamisesta siten, että koulutusjärjestelmän edellytykset tasata yhteiskunnallisen eriarvoisuuden, mm. kuntien sisäisen segregaaation, vaikutuksia vahvistuvat. Varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen tasa-arvorahoitus vakiinnutettiin 1.1.2023 alkaen pysyväksi osaksi valtionavustusjärjestelmää siten, että opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslakiin lisättiin säännös koulutuksellisen tasa-arvon valtionavustuksesta.

Opetus- ja kulttuuriministeriön johtama väestökehityksen haasteita perusopetuksen järjestämisessä käsitellyt työryhmä luovutti loppuraporttinsa maaliskuussa 2026. Osana loppuraporttia työryhmä antoi esityksiä perusopetuksen rahoituksen kehittämiseksi. Työryhmän näkemyksenä oli, että laadukkaaseen perusopetukseen investointi ja lapsista huolehtiminen on jatkossakin olennaista Suomen menestykselle, eikä lasten määrän vähenemistä tule nähdä julkisen talouden säästönä. Työryhmä katsoi, että ikäluokkien pienenemisestä vapautuvat valtion resurssit eivät saa automaattisesti vähentää koulutukseen kohdistettuja resursseja, vaan peruspalveluiden valtionosuusrahoituksen tulee huomioida nykyistä paremmin perusopetuksen järjestämisen olosuhdekijöitä sekä väestökehityksen tuomia haasteita. Rahoituksessa tulisi huomioida erityisesti väestökehityksen vaikutukset ja varmistaa, että perusopetuksen laatu ei laske eri puolilla Suomea.

Lisäksi työryhmän näkemyksen mukaan perusopetuksen rahoitus tulisi jatkossa varmistaa tasolle, joka mahdollistaa laadukkaan perusopetuksen toteuttamisen kaikkialla Suomessa korottamalla peruspalvelujen valtionosuuden määrärahatasoa tai valtionosuusjärjestelmän kehittämisessä muulla tavoin vahvistaa opetuksen järjestäjän vastuuta riittävän rahoitustason varmistamisessa laadukkaan perusopetuksen järjestämiseen. Työryhmä esitti lisäksi, että koulutuksellisen tasa-arvon edistämistä koskevaa valtionavustusta tulisi jatkaa ja määrärahataso vakiinnuttaa. Työryhmä kiinnitti myös huomiota siihen, että jatkossa olisi tarpeellista kehittää perusopetukseen suunnatun valtionosuusrahoituksen kohdentumista koskevaa seurantatietoa tavoitteena varmistaa perusopetuslaissa säädettyjen velvoitteiden rahoituksen toteutuminen. Valtiovarainministeriö jätti eriävän mielipiteen osaan työryhmän rahoitusta koskevista esityksistä.

Helsingissä 28.10.2026

Opetusministeri Anders Adlercreutz